

Algebrske struktre

- **grupoid** $(M, \cdot)$ urejen par z neprazno množico M in zaprto opreacijo $\cdot$.
- **polgrupa** grupoid z asociativno operacijo $\forall x, y, z \in M : (x \cdot y) \cdot z = x \cdot (y \cdot z)$.
- **monoid** polgrupa z enoto $\exists e \in M \ \forall x \in M : e \cdot x = x \cdot e = x$.
- **grupa** polgrupa v kateri ima vsak element inverz $\forall x \in M \ \exists x^{-1} \in M : x \cdot x^{-1} = x^{-1} \cdot x = e$.
- **abelova grupa** grupa s komutativno operacijo $\forall x, y \in M : x \cdot y = y \cdot x$.

Kolobarji

Kolobar je množica R skupaj z dvema operacijama (oznaka: $+$, $\cdot$) tako, da velja:

- $(R, +)$ je abelova grupa
- $\forall a, b, c \in R \quad : \quad a(b + c) = ab + ac$ (distributivnost)
- $\forall a, b, c \in R \quad : \quad (a + b)c = ac + bc$ (distributivnost)
- $\forall a, b \in R \quad : \quad ab \in R$ (zaprtost množenja)
- $\forall a, b, c \in R \quad : \quad (ab)c = a(bc)$ (asociativnost*)
- $\exists e \in R \ \forall a \in R \quad : \quad e \cdot a = a = e \cdot a$ (enota*)

Kolobar je **komutativen**, če $\forall a, b \in R \quad : \quad ab = ba$. Kolobar je **kolobar z deljenjem**, če $\forall a \in R - \{0\} \ \exists a^{-1} \in R \quad : \quad aa^{-1} = 1$ element 1 je *enota kolobarja*.

Kolobar, ki ima vse naštete lastnosti je **obseg**.

Delitelji niča in celi kolobarji

Naj bo R komutativen koloboar. Tedaj je $a \in R, \ a \neq 0$ **delitelj niča**, če

$$\exists b \in R, \ b \neq 0 \quad : \quad ab = 0$$

Cel kolobar je komutativen kolobar z enoto ($1 \neq 0$), ki nima deliteljev niča.

Razširitve kolobarjev

Naj bo K kolobar **brez enote**:

$$\begin{aligned} \mathbb{Z} \times K &= \{n \in \mathbb{Z}, a \in K \\ (n, a) + (m, b) &= (n + m, a + b) \\ (n, a) \cdot (m, b) &= (nm, nb + am + ab) \end{aligned}$$

Naj bo K komutativen kolobar *brez deliteljev niča* vendar niso vsi elementi obrnljivi. Dodamo ulomke definirane kot ekvivalenčne razrede dvojic z ekvivalenčno (*refleksivno, simetrično, tranzitivno*) relacijo $\sim$.

$$\begin{aligned} K \times K - \{0\} / \sim \\ \frac{a}{b} \sim \frac{ka}{kb} \quad \forall k \in K - \{0\} \\ \frac{a}{b} + \frac{a'}{b'} = \frac{ab' + a'b}{bb'} \\ \frac{a}{b} \cdot \frac{a'}{b'} = \frac{aa'}{bb'} \end{aligned}$$

Če bi bila b in b' delitelja niča, bi imeli težave.

Tako dobimo **obseg ulomkov za K**.

Wedderburnov izrek

Končen kolobar brez deliteljev niča je **obseg**.

Posledica: $\mathbb{Z}_n$ je obseg $\iff n \in \mathbb{P}$

Karakteristika kolobarja

Karakteristika kolobarja R je najmanjši $n \in \mathbb{N}$, tako da velja

$$\forall a \in R \quad : \quad na = \underbrace{a + a + \dots + a}_{n\text{-krat}} = 0$$

Če tak n ne obstaja je karakteristika enaka 0.

Če je $1 \in R$, je $\text{char}(R) = \text{red enote oziroma najmanjši } n \in \mathbb{N}, \text{ da je } 1 \cdot n = 0$.

Če je R cel kolobar, je $\text{char}R \in \{0\} \cup \mathbb{P}$.

Homomorfizem

Naj bosta $K, \ L$ kolobarja. $f : K \rightarrow L$ je **homomorfizem**, če $\forall a, b \in K$ velja:

$$\begin{aligned} f(a + b) &= f(a) + f(b) \\ f(a \cdot b) &= f(a) \cdot f(b) \end{aligned}$$

Iz aditivnosti sledi: $f(0) = 0$ in $f(-a) = -f(a)$.

Izomorfizem je bijektivni homomorfizem.

Avtomorfizem je homomorfizem $f : K \rightarrow K$.

Če je $f(1) = 1$, pravimo, da je homomorfizem **unitalen**. Če je unitelen in če je a obrnljiv, potem je $f(a^{-1}) = f(a)^{-1}$.

Slika / zaloga vrednosti

Zaloga vrednosti f je $f(K) = \{f(a) \mid a \in K\} = \text{Im}K \leq L$.

$$f \text{ je surjektiven} \iff \text{Im}f = L$$

Jedro / ničelna množica

Praslika 0 je $f^{-1}(0) = \{a \in K \mid f(a) = 0\} = \text{Ker}f \leq K$.

$$\begin{aligned} \forall a \in K, \forall x \in \text{Ker}f : \quad f(ax) &= f(a)f(x) = 0 \\ \implies \text{Ker}f &\triangleleft K \end{aligned}$$

Ideali

Podkolobar $I \leq K$ je ideal, če velja $I \cdot K \subseteq I$ in $K \cdot I \subseteq I$. Oznaka: $I \triangleleft K$.

V nekomutativnih kolobarjih ločimo **leve** in **desne** ideale.

K in $\{0\}$ sta **neprava ideala**.

(komutativen) kolobar K je obseg $\iff$ nima pravih idealov.

Še več, pravi ideali ne vsebujejo obrnljivih elementov.

Maksimalen ideal

Pravi ideal je **maksimalen**, če ni vsebovan v nobenem pravem idealu.

Glavni ideali

Naj bo K kolobar in $x, y \in K$.

$$\begin{aligned} (x) = Kx &= \{kx \mid k \in K\} \\ (x, y) = (x) + (y) &= \{kx + ly \mid k, l \in K\} \end{aligned}$$

Kolobar je **glavno idealski**, če se vsi njegovi ideali glavni.

Če je F obseg, je $F[x]$ glavno idealski, maksimalni ideali pa pripadajo natanko nerazcepnim polinomom.

Kvocientni ideal

Za dvostranski ideal $I \triangleleft K$ definiramo ekvivalenčno relacijo $\sim$:

$$\forall a, b \in K : \quad a \sim b \iff a - b \in I$$

K razdelimo na ekvivalenčne razrede $K/\sim$, ki pa jih lahko označimo tudi z K/I . Ekvivalenčni razred, ki pripada $x \in K$ označimo $[x]$ ali pa $(x + I)$.

Dodamo opreaciji:

$$\begin{aligned} (x + I) + (y + I) &= (x + y + I) \\ (x + I) \cdot (y + I) &= (x \cdot y + I) \end{aligned}$$

$(K/I, +, \cdot)$ je kolobar in podeduje lastnosti K .

K/I (K komutativen kolobar) je **obseg** $\iff I$ maksimalen ideal.

Funkcija

$$f : \{\text{ideali v } K, \text{ ki vsebujejo } I\} \leftrightarrow \{\text{ideali v } K/I\}$$

je bijekcija.

Ideali v $K/(x)$ so oblike $(d + (x))$, kjer $d|x$. Če je d nerazcepen, je ideal maksimalen.

Praideal

Ideal P v kolobarju K je *praideal*, če je $P \neq K$ in če $\forall a, b \in K : ab \in P \implies a \in P \vee b \in P$.

Izrek o izomorfizmu

Naj bo $f : K \rightarrow L$ homomorfizem kolobarjev (velja tudi za grupe). Potem je $\text{Ker}f \triangleleft K$ in imamo naravni izomorfizem:

$$\begin{aligned} \bar{f} : K/\text{Ker}f &\rightarrow \text{Im}f \\ \bar{f}(x + \text{Ker}f) &= f(x) \\ K/\text{Ker}f &\cong \text{Im}f \end{aligned}$$

Kolobarji polinomov

Računanje s kompleksnimi števili

$$z = x + iy = re^{i\varphi} = r(\cos \varphi + i \sin \varphi)$$
$$r = |z| = \sqrt{x^2 + y^2} \quad \varphi = \arg z = \arctan \frac{y}{x}$$
$$(a + bi)^{-1} = \frac{1}{a + bi} = \frac{a - bi}{a^2 + b^2}$$

De Moivreova formula

$$z^n = r^n (\cos \varphi n + i \sin \varphi n)$$

Osnovni izrek algebre

Vsak nekonstanten polinom $a_nx^n + \dots + a_0$ ima natanko n kompleksnih ničel (štetih z večkratnostjo).

Trigonometrične identitete

$$\sin(x \pm y) = \sin(x) \cos(y) \pm \cos(x) \sin(y)$$
$$\cos(x \pm y) = \cos(x) \cos(y) \mp \sin(x) \sin(y)$$
$$\tan(x \pm y) = \frac{\tan(x) \pm \tan(y)}{1 \mp \tan(x) \tan(y)}$$
$$\cot(x \pm y) = \frac{\cot(x) \cot(y) \mp 1}{\tan(x) \pm \tan(y)}$$
$$\sin^2(x) + \cos^2(x) = 1$$
$$1 + \cot^2(x) = \frac{1}{\sin^2(x)}$$
$$1 + \tan^2(x) = \frac{1}{\cos^2(x)}$$
$$\sin \frac{x}{2} = \pm \sqrt{\frac{1 - \cos x}{2}}$$
$$\cos \frac{x}{2} = \pm \sqrt{\frac{1 + \cos x}{2}}$$

Mali Fermantov izrek

$$\forall a \in \mathbb{Z}, p \in \mathbb{P} : a^p \equiv_p a$$

Polinomi

Polinom je **razcepen**, če ga lahko zapišemo kot produkt dveh nekonstantnih polinomov. Nekonstanten polinom, ki ni razcepen je **nerazcepen**.

Polinom $a_nx^n + \dots + a_0$ je **primitiven**, če velja $\gcd(a_0, \dots, a_n) = 1$

Gaussova lema

$$p(x) \in \mathbb{Z}[x] \text{ razcepen nad } \mathbb{Z} \\ \iff p(x) \text{ razcepen nad } \mathbb{Q}$$

Hornerjev algoritem

$$a_nx^n + \dots + a_0 = 0$$

- možne cele ničle: $\pm$ delitelji a_0
- možne racionalne ničle: $\pm \frac{\text{delitelji } a_0}{\text{delitelji } a_n} = k$

	a_n	a_{n-1}	$\dots$	a_0
k		ka_n	$\dots$	
	a_n	$ka_n - a_{n-1}$	$\dots$	ostanek

Eisensteinov kriterij

Naj bo $a(x) = a_nx^n + \dots + a_0 \in \mathbb{Z}[x]$ polinom. Če $\exists p \in \mathbb{P} : p|a_0, \dots, a_{n-1} \wedge p \nmid a_n \wedge p^2 \nmid a_0$, potem je $a(x)$ nerazcepen nad $\mathbb{Q}$.

Rodovne funkcije

$$\sum_{n=0}^{\infty} q^n = \frac{1}{1-q} \quad \sum_{n=0}^b q^n = \frac{1-q^{b+1}}{1-q}$$
$$\sum_{n=a}^{\infty} q^n = \frac{q^a}{1-q} \quad \sum_{n=a}^b q^n = \frac{q^a - q^{b+1}}{1-q}$$

$$a^n - b^n = (a-b)(a^{n-1} + a^{n-2}b + \dots + ab^{n-2} + b^{n-1})$$

$$(x+y)^n = \sum_{k=0}^n \binom{n}{k} x^{n-k} y^k$$

$$\frac{1}{(1-x)^n} = \sum_{k=0}^n \binom{n+k-1}{k} x^k$$

$$B_{\lambda}(x) = \sum_n \binom{\lambda}{n} x^n = (1+x)^{\lambda}; \quad \binom{\lambda}{n} = \frac{\lambda^n}{n!}$$

Mobiusova formula

$$\mu(n) = \begin{cases} 1 & n = 1, \\ 0 & \exists p \in P : p^2|n \\ (-1)^k & n \text{ je produkt } k \text{ razliĉnih praštevil.} \end{cases}$$

Število nerazcepnih polinomov v $\mathbb{Z}_p[x]$ stopnje n je enako

$$N_p(n) = \frac{p-1}{n} \sum_{d|n} \mu(\frac{n}{d}) p^d$$

Eulerjeva funkcija

$$\varphi(n) = |\{k \in [n] : D(n, k) = 1\}|$$

= št. proti n tujih števil, ki so $\leq n$

$$\varphi(p) = p - 1 \qquad p \in \mathbb{P}$$

$$\varphi(p^k) = p^k - p^{k-1} = p^k(1 - \frac{1}{p})$$

$$\sum_{d|n} \varphi(d) = n$$

Najveĉji skupni delitelj

Za polinoma $a, b \in F[x]$ obstaja enoliĉno doloĉen najveĉji skupni delitelj $d = \gcd(a, b)$.

Razširjen evklidov algoritem

```
vhod: (a, b)
(r0, x0, y0) = (a, 1, 0)
(r1, x1, y1) = (b, 0, 1)
i = 1

dokler ri ≠ 0:
i = i+1
ki = ri-2 // ri-1
(ri, xi, yi) = (ri-2, xi-2, yi-2) - ki(ri-1, xi-1, yi-1)
konec zanke
vrni: (ri-1, xi-1, yi-1)
```

Trojica (d, x, y) , ki jo vrne razširjen evklidov algoritem z vhodnim podatkomk (a, b) , zadošĉa:

$$ax + by = d \text{ in } d = \gcd(a, b)$$

Gaussova cela števila

$$\mathbb{Z}[i] = \{a + bi \mid a, b \in \mathbb{Z}\}$$

Gaussovo celo število $x \neq 0$, ki ni obrnljivo, je **nerazceпно**, ĉe

$$x = y \cdot z \implies y \text{ obrnljivo} \vee z \text{ obrnljivo}$$

Števili x in y sta **asociativni**, ĉe velja $y = ax$, kjer je a obrnljiv.

Liho praštevilo $p \in \mathbb{P}$ je nad $\mathbb{Z}[i]$ nerazceпно $\iff p = 4k + 3$

Norma Gaussovega celega je $N(a + bi) = a^2 + b^2$.

Vsak par Gaussovih celih števil $z, w \in \mathbb{Z}[i]$ lahko zapišemo kot

$$z = kw + r$$

Kjer je $N(z) > N(w)$ in $N(r) < N(w)$

Obsegi

Obseg je *komutativen* kolobar v katerem so vsi neničelni elementi *obrnljivi*.

Razširitve obsegov

Če je *K* podobseg obsega *F*, pravimo, da je *F* **razširitev** obsega *K* in pišemo *K* ≤ *F*.

F je avtomatično tudi vektorski prostor nad *K* dimenzije dim_{*K*}(*F*) = [*F* : *K*].

Če je [*F* : *K*] končna, je *F* **končna razširitev**, sicer pa je **neskončna razširitev**.

$$K \leq F \leq E \implies [E : K] = [E : F] \cdot [F : K]$$

- Najmanjši podkolobar kolobarja *F*, ki vsebuje *K* ≤ *F* in *a* ∈ *F* je

$$K[a] = \{p(a) \mid p(x) \in K[x]\}$$

- Najmanjši podobseg obsega *F*, ki vsebuje *K* ≤ *F* in *a* ∈ *F* je

$$K(a) = \left\{ \frac{p(a)}{q(a)} \mid p(x), q(x) \in K[x] \right\}$$

Enostavne razširitve obsegov

Razširitev je enostavna, če je generirana z enim samim elementom.

Naj bo *K* ≤ *F* in *a* ∈ *F*. Oglejmo si homomorfizem

$$\begin{aligned} f_a : K[x] &\rightarrow F \\ p(x) &\mapsto p(a) \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{Im} f_a &= K[a] \\ \text{Ker} f_a &= \{p(x) \in K[x] \mid p(a) = 0\} \end{aligned}$$

- a* je **transcendenten** nad *K*

$\iff a$ ni ničala nobenega neničelnega polinoma iz $K[x]$

$\iff \text{Ker} f_a = (0)$

$\iff f_a$ injektivna
- a* je **algebraičen** nad *K*

$$\iff \exists p(x) \in K[x], p \neq 0 : p(a) = 0$$

Če so vsi elementi *F* algebraični nad *K*, je *F* **algebraična razširitev**. V nasprotnem primeru pa je *F* **transcendentna razširitev**.

Če je *a* ∈ *F* *transcendenten* nad *K*, je

$$K[a] \cong K[x] \qquad K(a) \cong K(x)$$

Če je *a* ∈ *F* *algebraičen* nad *K*, velja:

- ∃ natanko določen **minimalni polinom** *g_a* ∈ *K*[*x*], ki deli vse polinome z ničlo v *a*. *g_a* **moničen** (*vodilni koef.* = 1)
- Ker *f_a* = (*g_a*)
- K*(*a*) = *K*[*a*] ≅ *K*[*x*]/(*g_a*)
- [*K*(*a*) : *K*] = deg *g_a*, **stopnja** *a* nad *K* (oznaka: deg_{*K*} *a*)
- Ideal (*g_a*) ≺ *K*[*x*] je maksimalen $\implies K[x]/(g_a)$ je obseg

Naj bo *F* končna razširitev *K*, potem za vsak *a* ∈ *F* velja

$$\deg_K(a) \mid [F : K]$$

Vse transcendentne razširitve so neskončne, algebraične pa so lahko končne ali pa neskončne (če dodamo več elementov).

Naj bo *K* ≤ *F* in *A* ⊆ *F* množica števil, ki so algebraična nad *K*. Potem je *K*(*A*) algebraična nad *K*.

Naj bo *K* ≤ *F* ≤ *E*, *F* algebraična nad *K*, *E* algebraična nad *F*. Potem je *E* algebraična nad *K*.

Razpadni obseg polinoma

Razpadni obseg polinoma *p*(*x*) nad obsegom *K* označimo z *K*(*p*(*x*)). To je najmanjši podobseg *K* v katerem je *p*(*x*) povsem razcepen (*K* *vsebuje vse ničle* *p*(*x*)).

Za vsak *n* obstaja razširitev stopnje *n* obsega $\mathbb{Z}_p$. Vsaka taka razširitev je izomorfná $\mathbb{Z}_p(x^{p^n} - x)$.

Edini (do izomorfizma) obseg moči *n^p* je **Galoisov obseg** GF(*pⁿ*).

Naj bo *K* končen kolobar (ne nujno komutativen). Če *K* nima deliteljev ničá, je |*K*| = *pⁿ* in *K* ≅ GL(*n^p*).

Galoisovi obsegi

$$\text{GF}(p) \cong \mathbb{Z}_p \qquad p \in \mathbb{P}$$

$$\text{GF}(p^n) \cong \mathbb{Z}_p[x]/(u)$$

- u* ∈ $\mathbb{Z}_p[x]$ je nerazcepen polinom stopnje *n*
- elementi GF(*pⁿ*) so ostanki polinomov iz $\mathbb{Z}_p$ pri deljenju z polinomom *u*
- seštevanje je enako kot seštevanje v $\mathbb{Z}_p[x]$
- produkt izračunamo v $\mathbb{Z}_p[x]$ nato pa vzamemo ostanek pri deljenju z *u*

Množica neničelnih/obrnljivih elementov (*GF*(*pⁿ*)*, ·) ≅ ($\mathbb{Z}_{p^n-1}$, ·) je vedno izomorfná neki ciklični grupi. Generatorjem te grupe rečemo **primitivni elementi** Galoisovega obsega.

Ciklotomski obseg

je oblike $\mathbb{Q}(e^{\frac{2\pi i}{n}})$ kjer je *n* ∈ ℕ.

$$[\mathbb{Q}(e^{\frac{2\pi i}{n}}) : \mathbb{Q}] = \varphi(n)$$

φ je Eulerjeva funkcija.

Konstruktibilna števila

Število *a* ∈ ℝ je konstruktibilno $\iff$

$$a \in F_n \qquad \mathbb{Q} = F_0 \leq \cdots \leq F_n$$

kjer je [*F_j* : *F_{j-1}*] = 2 za ∀*j* = 1, ..., *n*.

Število je konstruktibilno, če leži v zaporedju razširitev stopnje 2.

Kvaternioni

$$\mathbb{H} = \{t + xi + yj + zk \mid t, x, y, z \in \mathbb{R}\}$$

Kvaternioni so nekomutativen kolobar z deljenjem.

·	1	<i>i</i>	<i>j</i>	<i>k</i>
1	1	<i>i</i>	<i>j</i>	<i>k</i>
<i>i</i>	<i>i</i>	−1	<i>k</i>	− <i>j</i>
<i>j</i>	<i>j</i>	− <i>k</i>	−1	<i>i</i>
<i>k</i>	<i>k</i>	<i>j</i>	− <i>i</i>	−1

Prvi operand je na začetku vrstice, drugi pa na vrhu stolpca.

Vektorska oblika

$$q = t + xi + yj + zk = (t, \vec{r}) \qquad \vec{r} = (x, y, z)$$

Vektorje $\vec{x} = (x_1, x_2, x_3) \in \mathbb{R}^3$ identificiramo s kvaternioni (0, $\vec{x}$), ki imajo skalarni del enak 0.

Množenje izrazimo s formulo:

$$q_1 q_2 = (t_1 t_2 - \vec{r_1} \cdot \vec{r_2}, \quad t_1 \vec{r_2} + t_2 \vec{r_1} + \vec{r_1} \times \vec{r_2})$$

$$\vec{a} \times \vec{b} = \begin{vmatrix} \mathbf{i} & \mathbf{j} & \mathbf{k} \\ a_1 & a_2 & a_3 \\ b_1 & b_2 & b_3 \end{vmatrix}$$

Konjugirani kvaternion:

$$q^* = (t, -\vec{r})$$

Norma kvaterniona:

$$|q|^2 = qq^* = t^2 + x^2 + y^2 + z^2 = t^2 + \|\vec{r}\|^2$$

Inverz kvaterniona:

$$q^{-1} = \frac{q^*}{|q|^2}$$

Vrtenje vektorjev

Vektor $\vec{x} \in \mathbb{R}^3$ bomo zavrteli okoli osi $\vec{e} \in \mathbb{R}^3$, | $\vec{e}$ | = 1 za kot φ ∈ ℝ.

Enotski kvaternioni tvorijo grupo:

$$s^3 = \{(t, \vec{r}) \in \mathbb{H} \mid t^2 + \|\vec{r}\|^2 = 1\}$$

Definirajmo enotski kvaternion:

$$q = \cos \frac{\varphi}{2} + \sin \frac{\varphi}{2} \vec{e}$$

Zavrten vektor je potem:

$$R(\vec{e}, \varphi) \vec{x} = q \vec{x} q^*$$

Rotacijske matrike so ortogonalne matrike z determinanto 1 in tvorijo grupo:

$$SO(3) = \{R \in \mathbb{R}^{3 \times 3} \mid R^T R = I, \det(R) = 1\}$$

Iz rotacijske matrike R lahko izračunamo os rotacije:

Os vrtenja je vzporedna lastnemu vektorju $\vec{e}$ matrike R , ki ustreza lastni vrednosti $\lambda = 1$. Za $\varphi \notin \{0,\pi\}$:

$$\vec{e} = \frac{1}{2\sin\varphi}\begin{bmatrix} R_{32}-R_{23} \\ R_{13}-R_{31} \\ R_{21}-R_{12} \end{bmatrix}$$

Kot rotacije pa dobimo s formulo $\cos\varphi = \frac{\text{sl}(R)-1}{2}$

Topologija

Naj bo X poljubna množica. Topologija na X je podana z družino odprtih množic τ , ki je zaprta za **poljubne unije** in **končne preseke**.

Prazna unija je prazna množica, prazen presek pa cela množica.

Najmanjša možna topologija je $\tau = \{\emptyset, X\}$ **trivialna**.

Največja možna topologija je $\tau = P(X)$ **diskretna**.

Topologija glede na metriko

$d:X\times X\rightarrow[0,\infty)$ je metrika, če velja:

- $d(x,y)=0\iff x=y$
- $d(x,y)=d(y,x)$
- $d(x,y)+d(y,z)\geq d(x,z)$

Topologija iz metrike na X je:

$$\tau_d=\{U\subseteq X\mid U\text{ odprta glede na }d\}$$

A je **odprta množica**, če so vse točke notranje ($\forall a\in A\ \exists \varepsilon>0\colon K(a,\varepsilon)\subseteq A$).

A je **zaprta množica**

⟺

A

c

{\displaystyle \iff A^{\complement }}

 odprta

⟺

{\displaystyle \iff }

 vsebuje vse svoje robne točke.

Naj bo $A\subseteq X$.

- Notranjost**

Int
(
A
)
=
A
˘

=
{\displaystyle \operatorname {Int} (A)=\dot {A}=}

 največja odprta množica vsebovana v A .
- Zaprtje**

Cl
(
A
)
=
A
¯

=
{\displaystyle \operatorname {Cl} (A)=\bar {A}=}

 najmanjša zaprta množica, ki še vsebuje v A = presek vseh zaprtih množic, ki vsebujejo A
- Rob**

Fr
(
A
)
=
∂
A
=
A
˙

=
Cl
(
A
)
−
Int
(
A
)

{\displaystyle \operatorname {Fr} (A)=\partial A=\dot {A}=\operatorname {Cl} (A)-\operatorname {Int} (A)}

Metrizabilnost

(X,τ) je metrizabilen, če obstaja metrika d na X , da $\tau=\tau_d$

Zveznost

Funkcija $f:(X,\tau_X)\rightarrow(Y,\tau_Y)$ je zvezna v točki $x\in X$, če lahko za vsako odprto okolico V točke $f(x)$ najdemo odprto okolico U točke x , da velja $f(U)\subset V$.

Funkcija $f:(X,\tau_X)\rightarrow(Y,\tau_Y)$ je zvezna, če

$$\forall x\in X\ \forall \varepsilon>0\ \forall \delta>0\ \forall x'\in X:$$

$$d(x,x')<\delta\implies d(f(x),f(x'))<\varepsilon$$

Ekvivalentna topološka definicija:

$$\forall V\in\tau_Y:f^{-1}(V)\in\tau_X$$

Funkcija je zvezva, če je praslika vsake odprte množice odprta.

Naslednje trditve so ekvivalentne:

- $f:X\rightarrow Y$ je zvezna
- $\forall A^{\text{odp}}\subseteq Y\colon f^{-1}(A)$ odprta v X
- $\forall B^{\text{zap}}\subseteq Y\colon f^{-1}(B)$ zaprta v X
- $\forall A\subseteq X\colon f(\bar{A})\subseteq \overline{f(A)}$

Homeomorfizmi

$f:(X,\tau_X)\rightarrow(Y,\tau_Y)$ je **homeomorfizem**, če je f bijekcija in sta f in f^{-1} zvezni.

Prostora (X,τ_X) in (Y,τ_Y) sta **homeomorfna**. Oznaka $X\approx Y$.

$f:X\rightarrow Y$ je **odprta**, če je slika vsake odprte množice odprta.

$f:X\rightarrow Y$ je **zaprta**, če je slika vsake zaprte množice zaprta.

Naslednje trditve so ekvivalentne:

- $f:X\rightarrow Y$ je homeomorfizem
- f je zvezna bijekcija in f^{-1} je zvezna
- f je zvezna in odprta bijekcija
- f je zvezna in zaprta bijekcija

Kompaktnost

Odprto pokritje množice X je vsaka družina (odprtih množic) $\mathcal{U}\subseteq\tau$, katere unija je cel X .

Prostor X je **kompakten**, če v vsakem odprtem pokritju X obstaja končno podpokritje.

- Vsaka končna množica je kompaktna.

- V metričnem prostoru je vsaka kompaktna množica omejena.

$$A^{\text{zap}}\subseteq X^{\text{kompakten}}\implies A\text{ kompakten}$$

Heine-Borel-Lebesgue:

$A\subseteq\mathbb{R}^n$ je kompakten

⟺

{\displaystyle \iff }

  A zaprt in omejen

V kompaktnem prostoru ima vsaka neskončna množica vsaj eno stekališče.

Bolzano-Weierstrass:

Vsako omejeno zaporedje v $\mathbb{R}^n$ ima konvergentno podzaporedje.

Zvezna slika kompakta je kompaktn.

$f:X\rightarrow Y$ zvezna, $A^{\text{kompkt}}\subseteq X\implies f(A)$ kompaktn

X kompakten

⟺

{\displaystyle \iff }

 v vsaki družini zap. podmnožic X , ki ima prazen presek, obstaja končna podmnožica, ki ima prazen presek.

Povezanost

Separacija množice X je razdelitev $X=A\amalg B$ na dve disjunktni, neprazni, odprti podmnožici.

Prostor, ki ima separacijo je **nepovezan**, sicer pa je **povezan**.

Alternativna definicija:

- X je povezan, če ga ni mogoče razdeliti na dve disjunktni neprazni množici
- X je povezan, če sta njegovi edini podmnožici, ki sta zaprti in odprti hkrati, $\emptyset$ in X .

Povezane množice v $\mathbb{R}$ so natanko intervali.

Zvezna funkcije ohranjajo povezanost.

$f:X\rightarrow Y$ zvezna, X povezana

⟹

{\displaystyle \implies }

  $f(X)$ povezana

X je **povezan s potmi**, če za polubna $a,b\in X$ obstaja **pot** $p:[0,1]\rightarrow X$, zvezna, $p(0)=a$, $p(1)=b$.

X povezan s potmi

⟹

{\displaystyle \implies }

  X povezan

Če je L povezan in je $L\subseteq M\subseteq \bar{L}$, je tudi M povezan.